

Taktik Kazançlar

FM Alper Efe ATAMAN

Karşıyaka'dan Merhabalar,

Konumsal satrancın inceliklerini kavrama peşindeki satranç severler, zaman zaman satranç mücadelesinin en temel unsuru olan taktiklerin önemini unutabiliyorlar. Gerçekten de, Capablanca, Smyslov ve Karpov gibi ustaların mücadelelerini incelerken, 'şematik düşünce' sisteminin büyüüne kapılan insan, satrancın aslında ne de basit bir oyun olduğu şeklinde düşünmekten kendini alıkoyamıyor.

Ancak, tüm bunlar elbette ki birer yanılsama. Satranç mücadelelerimizde sonucu belirleyen en önemli unsur, hesap ve taktiklerdir. 4. Dünya Şampiyonu Alexander Alekhine "*kombinezonlar, satrancın kalbidir*" sözünü, boşuna dile getirmiş olmamalı.

Konumsal anlamda uygulanan, bahsettiğimiz bu taktiklerin stratejik olarak temellendirilmesi mutlaka önemli ve olmazsa olmaz olan bir şart, ancak taktiklerin de iyi bir şekilde kavranması bizlere zaman zaman güzel galibiyetler sunabiliyor. Son iki yazımızda yer verdiğimiz klasik partiler konusuna ara vereceğiz. Ancak, Karadağ'ın Budva kentinde düzenlenen 10. Avrupa Bireysel Satranç Şampiyonası'ndaki iki temsilcimizin elde ettiği güzel galibiyetler, önceki yazılarımızda yer verdiğimiz partiler kadar heyecanlı olacak...

İlk örneğimiz IM Mert Erdoğan'ya ait. Rakibi kim olursa olsun, kazanmak amacıyla sahaya çıkan oyuncularımızdan olan IM Erdoğan, bu duruşuyla kuvvetli rakipler karşısında beraberlik parolasıyla maçlara çıkan genç satranç sporcularımız için de örnek oluşturuyor. Partiyi incelerken ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksınız...



IM Mert ERDOĞDU

IM Mert Erdoğan (2459) - GM Alexander Areshchenko (2673)

10. Avrupa Bireysel Satranç Şampiyonası, Budva 2009, [C77], (Ataman, A)

1 e4 e5 2 ♘f3 ♗c6 3 ♙b5 ♗f6

İspanyol Açılışı'na karşı sıklıkla uygulanan sistemlerden birisi, Berlin Savunması'dır. 2000 yılındaki PCA Dünya Şampiyonluğu Maçı'nda GM Kramnik'in GM Kasparov'a karşı hazırlamış olduğu bu devamyolunda, eski şampiyon bir türlü siyahları dize getiremeyince satranç dünyası uzun zaman önce 'tozlu rafların kaderine terk etmiş olduğu' varyantı *Berlin Duvarı* şeklinde tekrar hatırladı. Astana 2001'de eski şampiyonunun zaferine karşın, ana devamyolu olan 4 0-0 ♗xe4 5 d4 ♗d6 6 ♙xc6 dxc6 7 dxe5 ♗f5 8 ♖xd8+ ♗xd8 sonrasında, beyazların alan avantajına sahip olduğu, ancak siyahların da fil çifti üstünlüğüyle mücadeleyi dengelediği bir konum karşımıza çıkardı. Ancak IM Erdoğan, rakibinin tekniğine 'saygı göstererek' vezirleri tahtada tutarak daha keskin bir mücadeleyi arzu ettiğini bir sonraki hamlesiyle gösterdi.

4 d3 d6 5 c3 a6 6 ♙a4 g6 7 0-0

7 0-0 hamlesinden önce İspanyol Açılışı'nın kapalı sistemlerindeki tematik ♖bd2-♗f1-♘g3 fikri de oynanabilirdi. Ancak elbette ki, bu bir tercih meselesidir.

7...♗g7 8 ♖e1 0-0 9 ♗g5

Nedendir bilinmez, ♖bd2-♗f1-♘g3 manevrası öncesinde filin gelişim hamlesini uygulaması, bana esneklik prensibine aykırı gibi görünmektedir. Ancak IM Erdoğan saldırgan bir tutum içerisine girmeyi kafasına koymuş olmalıydı.

9...h6 10 ♗h4 ♖e8 11 ♖bd2 ♘d7 12 ♗c2!?

Benim oyun bankama (*database*) göre, beyazların son hamlesi bir yenilikti. Gerçekten de henüz b3-karesine gelerek, c6-atının a5-karesine gelmesini beklemeden, önemli a2-g8 çaprazından gönüllü bir şekilde vazgeçmek ilk bakışta çok anlaşılır bir fikir gibi görünmemektedir. Fakat partinin devamında, bu 'geri çekiliş'in aslında siyahların 10...♖e8 ve 11...♘d7 hamleleriyle başlattığı merkezden ilerleme fikrine karşı ortaya konan profilaktik bir yaklaşım olduğu anlaşılacaktır.

12...f5 13 exf5 gxf5 14 d4! e4 (D)



Son hamledeki merkezden tepkisiyle, beyazlar rakip konum üzerindeki baskıyı arttırmıştı. Ancak bu bir anlamda bir sonraki hamlede yapılan fedayı da zorunlu kılmaktadır, çünkü olası ...♖g6 hamlesi sonrasında beyaz atın kaçabileceği etkili bir nokta bulunmamaktadır.

15 ♘xe4!?

Pratik anlamda siyahların konumu üzerinde uygulanan baskıyı hat safhaya çıkararak.

15...fxe4 16 ♖xe4 ♖h5 17 ♖d3

Beyaz-renkli filin c2-karesindeki varlığı, önce 15 ♘xe4!?, sonra da 17 ♖d3 ile vezir-fil bataryası oluşturmak anlamında işlev gördü. Ancak siyahların doğru tepkisi sonucunda konum belirsizliğini korurdu: 17...♖b5! 18 c4 ♖f5 19 ♖b3 ♖f7 20 ♖ae1 ♘b6 21 d5 ve kompanzasyon ile. Elbette ki bu analizleri partideki stresi yaşamadan ve daha da önemlisi bilgisayar desteğiyle yapabilmek oldukça kolaydır. Ancak, masa başı satrancında savunan tarafın işi (eğer 9. Dünya Şampiyonu değilseniz!) her zaman daha zor olmuştur.

17...♘b6 (D)

Vezir kanadındaki henüz çalışmayan kuvvetlerini mücadeleye sokmak amacıyla yapılmış bir hamle. Ancak, rakibin neredeyse tüm taşları oyundayken, bu gibi bir fikir çok yavaş kalmıyor muydu?



18 ♖e6!!

Mükemmel bir çaprazı boşaltma / bağlantıyı kesme / bloke hamlesi. Taktik motiflerin iyice kavranması satrançta olmazsa olmaz şartların başında gelir. Şimdi e6-karesindeki kaleye dokunulamaz: 18...♙xe6?! 19 ♚h7+ ♜f7 20 ♜g5+! ♜f6 21 ♖e1!! ve açarak şah tehditlerine etkili bir savunma bulunamadığından beyazlar kazanır. Konumu karıştırma çabası içerisine giren siyahlar aslında mücadeledeki tek şansını deniyordu.

18...♙xf3 19 ♚h7+ ♜f8 20 ♙g6 ♙xe6 21 ♙xh5 (D)



Forse hamleler dizisi sonrasında, beyazların materyal üstünlüğü ele geçirdiği bir konum karşımıza çıktı. Ancak ulaşılan konum üzerindeki en etkili unsur, siyah şahın çıplak konumudur.

21...♙f5 22 ♙g6 ♙xg6 23 ♚xg6 ♜f7 24 ♖e1 ♜d5 25 ♚c2 ♜de7 (D)



Siyahlar konumunu konsolide etmeye çalışıyor. Acaba bu çaba karşısında nasıl bir tepki ortaya konmalıdır?

26 g4!

Tabii ki de, atların hareket kabiliyetlerini kısıtlayan bir tepki! Unutmayalım ki satranç, *rakibimize yapmak istediklerini yaptırmama mücadelesidir.*

26...b5 27 ♟g3 ♞d5 28 ♞e4!

Merkezileştirme.

28...♞ce7 29 f4 ♞b8 30 f5 h5 31 h3 ♟f6 32 ♟f4 hxg4 33 hxg4 ♞xf4 34 ♞xf4 ♞d5 35 ♞f3!

Her piyon sürüşünün yeni zayıflıklar yarattığı konusuna önceki yazılarımızda değinmiştik. Burada da beyazlar veziri için yeni zayıflıklar bulabilmek adına, siyahları piyon sürüşlerine zorlamaktadır.

35...c6 36 ♞e6 ♞e8 37 ♞g3

Birkaç hamle önce zayıflatılmış, d6-karesine saldırarak. Tüm bu yeni zayıflıklar, siyah şahın çıplak konumuyla birlikte düşünüldüğünde, siyahların konumunun savunulmasının imkânsızlığı ortaya çıkmaktadır.

37...♟e7 38 ♞h2 ♞g7 39 ♞h8+ ♟f7 40 ♞h5+ ♟f8 41 ♞g6 ♟f6 42 g5 ♞xg6 43 ♞xg6 ♞e1+ 44 ♟f2 ♞e2+

Çaresizlik içerisindeki siyahların son denemeleri de taktiklerden farklı bir şey olmuyor. Şimdi e2-kalesine çataldan dolayı dokunulamaz: 45 ♟xf2?? ♞f4+ ve 46...♞xg6.

45 ♟f1 ♞e4 46 gxf6 ♞g4

2. deneme: 47 ♞xg4?? ♞e3+ ve siyahlar kazanır.

47 ♞h7 ♞xf6 48 ♞c7 1-0

Açılış safhasında bile olsa, yapılmış olan her hamlenin mücadelenin genel planıyla örtüşmesi gerekir. İncelediğimiz bu partide, beyazların 12 ♟c2!? hamlesiyle başlatmış olduğu planı küçümseyen siyahlar, rakibinin taktik fırsatlarını gözden kaçırarak mağlup oldular.

İnceleyeceğimiz 2. parti ise, genç yıldızımız FM Mustafa Yılmaz'a ait. Ülkemizde satranç düzeyini sistematik ve hiç duraksamadan yükselten oyuncuların başında gelen FM Yılmaz, TSF web sitesinin ana sayfasında çıkan habere göre IM ünvanıyla Türkiye'ye dönüyor. Aşağıda inceleyeceğimiz partideki 'GM zaferi'ni sağlayan, taktik fırsatların etkili bir şekilde değerlendirilmesinden başka bir şey değildi.



FM (IM) Mustafa YILMAZ

GM Sinisa Drazic (2513) - FM Mustafa Yılmaz (2399)

10. Avrupa Bireysel Satranç Şampiyonası, Budva 2009, [B81], (Ataman, A)

1 e4 c5 2 ♘f3 d6 3 d4 cxd4 4 ♘xd4 ♘f6 5 ♘c3 a6

Sicilya Savunması'nın Najdorf Varyantı, tüm satranç teorisindeki en keskin varyantların başında gelmektedir. Başlangıç olarak, siyahlar b5-karesinin kontrolünü sağlamak ister. Böylelikle, ...b5 sürüşü ile yarı-açık c-dikeyinden gelen karşı hücumu destek verilebileceği gibi, beyazların ♘b5 fikrinin engellenmesinin ardından e7-piyonu daha rahat ilerletilebilecektir.

6 h3!?

Şah kanadından yapılacak piyon sürüşleriyle alan kazanmak ve hücum fırsatları elde etmek, Najdorf Varyantı'na karşılık beyazların uyguladığı temel stratejilerden birisidir. Ancak bu fikir, daha sıklıkla 6 ♗g5 (Zehirli Piyon devamyoluna girerek) ya da 6 f3 (İngiliz Atak yapısıyla) hamleleriyle uygulanır. FM Yılmaz'ın bir sonraki hamlesi, *kanat hücumları en etkili olarak merkezden yanıtlandığı* ilkesini ortaya koyuyordu.

6...e6 7 g4 d5 (D)



Merkez - kanat ilişkisini vurgulayan güzel bir diyagram. Beyazlar umutlarını kanat hücumuna bağlarken, siyahlar da merkezden karşı oyun arayışı içerisine giriyor.

8 exd5 ♘xd5 9 ♗d2 ♗c5 10 ♘b3 ♗b6!?

FM Yılmaz'ın favori devamyolu. Genellikle, teoride 10...♗a7 hamlesi tercih edilmesine karşın, siyahlarla oynayan temsilcimiz, Burak Fırat - FM Mustafa Yılmaz, Herceg Novi 2008, 0-1 partisindeki galibiyetine güveniyor olmalıydı. Şimdi, b-piyonu bloke edilmiş oldu, ancak partinin devamından da göreceğimiz üzere, siyahların tek fikri ...b5 sürüşü değildir.

11 ♗g2 0-0 12 ♖f3 a5!

d5-karesinden uygulanan tehdidi göz ardı edip b3-karesindeki atı rahatsız ederek. Bunun nedeni 13 ♘xd5 exd5 14 ♖xd5 ♖e7+ varyantı sonrasında beyaz şahın merkezde ciddi sıkıntılara maruz kalacak olmasıydı. Böylelikle, beyazlar bir sonraki hamleyi yapmaya kışkırtılarak, b4-karesinin zayıflatılması hedeflenmiş oluyordu.

13 a4 ♘c6 (D)



Mantıklı küçük planın sonucunda, siyah atların kullanımına b4-karesi açılmış oldu. Buraya yerleşecek olan atlardan birisi, c2-karesindeki başıboş piyon karşısında da baskı oluşturabilecektir. Yine d5-karesinden piyon kazancının merkezdeki şahın konumu dolayısıyla beyazları sıkıntıya sokacağına dikkat edelim.

14 0-0 ♘db4 15 ♖ad1 ♚e7 16 ♗e4 e5

Son olarak çalışmayan c8-filini de oyuna sokarak. Son piyon sürüşüyle, d5-karesinin kontrolü zayıflatılmış olsa da, h3-g4 piyon zincirinin hedef alınması konum üzerinde daha büyük etkiye sahip bir unsur olmaktadır. Piyon zincirleri, kendi başlarına sağlam yapılar olsa da, bu yapıların sabit özelliği, kendilerini piyon sürüşlerinin hedefi haline getirebilmektedir. Partide de, bu son cümlenin güzel bir örneğini göreceğiz.

17 ♘d5 ♘xd5 18 ♗xd5 ♘b4 19 ♗b5 ♖a6!

Etkili bir kale çıkışı. Siyah-renkli filin b6-karesindeki konumunun savunulması, oldukça önemlidir. Ayrıca, siyahlar fırsat buldukları takdirde kaleyi 6. yatay üzerinden şah kanadındaki hücumu destek kuvvet olarak aktarabileceklerdir.

20 c3 ♘c6 21 ♙h1?! ♗h4 22 ♙g1 (D)

Siyahlar son hamlesinde veziri şah kanadına aktardı ve g4-piyonunu açmazdan yararlanarak tehdit etti. Beyazların yapmış olduğu bu ciddi hata, et etkili olarak hangi şekilde cezalandırılabilir?



22...h5!

Piyon zincirlerinin sabit olma özelliğinden, siyahlar agresif bir şekilde yararlanıyor. 6 h3!? hamlesini uygularken, beyazlar bu duruma ulaşmayı arzu etmemiş olmalı.

23 ♘c5 ♙xc5 24 ♗xc5 hxg4 25 hxg4 ♙xg4 26 ♗c4? (D)

Ne olursa olsun, beyazların kötü konumdaki mücadelesini 26 f3 hamlesiyle sürdürmesi gerekiyordu. Son hamlede ortaya konulan hata, a6-karesindeki 'pusuya yatmış' kalenin etkisini hissettirmesiyle vurgulanacaktır.



26...♘d4!!

IM Erdoğan'ın 18 ♖e6!! hamlesini anımsatan, mükemmel bir yatayı boşaltma / bağlantıyı kesme / bloke hamlesi. Siyahların bu darbesi sonrasında a6-karesindeki siyah kale etkili bir şekilde şah kanadına aktarılacak ve beyaz vezir mücadele dışarısında bırakılacaktır. FM Mustafa Yılmaz, partideki harika oyununu geri kalan kısımda da sürdürdü.

27 cxd4 ♕h3!

At fedasının temel dayanağı. Şimdi ortaya konan tehdit ...♙xg2, ...♖g4+, ...♗h5+ ve ...♖g6#'tır. Etkili bir yanıt olmayan beyazlar, a6-kalesini yok etmeye karar veriyor.

28 ♖xa6 bxa6 29 ♕xh3 ♗xh3 30 ♕e3 ♖d8!

Mücadeleye son yedek kuvveti, taktik olanaklardan yararlanarak katarak. Şimdi elbette ki, e5-piyonuna dokunulamazdı: 31 dxe5?? ♖xd1 32 ♖xd1 ♗g4+ ve d1-kalesi düşer. Partinin geri kalanındaki hamleler, yalnızca mücadelenin uzatılmasından ibaret olmaktadır.

31 f3 ♗g3+ 32 ♖h1 exd4

Şimdi de d4-piyonuna dokunulamıyor: 33 ♖xd4 ♖xd4 34 ♕xd4 ♗h4+ ve -+.

33 ♕g1 ♗h4+ 34 ♕h2 d3 35 ♖d2 ♖e8 36 ♖ff2 ♗h3 37 ♖d1 ♖e2 38 ♖xe2 dxe2 0-1

Klasik fikirlerin güncel partilerle örneklendirilmesi unutulmaz ilkelerin önemini bizlere bir kere daha hatırlatıyor.

Bir sonraki *Analiz* köşesinde görüşünceye dek, satrançla kalın.

Hazırlayan: FM Alper Efe ATAMAN